

Турчин Ярина

д-р політ. н., проф., директор ІГСН

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Однією з причин трансформації глобального порядку є російсько-український конфлікт, який набув регіонального і глобального значення. Важливою складовою механізму розв'язання проблеми є активна політико-дипломатична підтримка України найвпливовішими державами світу. Тут слід виокремити норманський формат за участю України, Росії, Німеччини та Франції, який акцентує увагу на потребі оновлення європейської архітектури безпеки, а також визначенні перспектив України та Росії в об'єднаній Європі. Важливою є позиція французької сторони, яка хоча й формально не є підписантом Будапештського меморандуму, але висловила Україні аналогічні гарантії у Декларації Франції зі супровідним листом президента Ф. Міттерана від 5 грудня 1994 р.

Традиційними елементами французької зовнішньополітичної стратегії є прагнення до багатопольної моделі світоустрою, гуманізація процесу глобалізації та подолання його «односторонності» (у французькому розумінні «американізації» світу), усвідомлення історичної місії Франції для захисту концептуальних основ демократії, базових прав людини, суверенних народів і міжнародного права [7]. Париж підтримує і розвиває ідею створення сильного західноєвропейського полюсу, на противагу американському, бо сприймає європейський інтеграційний процес як інструмент реалізації національної стратегії зовнішньої політики. Власне через активність та ініціативність у європейському регіоні, провідну роль в ЄС Париж намагається посилити свою геополітичну вагу у світі.

Принциповим для зовнішньої політики Франції є питання розширення територіальних меж ЄС, щодо якого Париж займає негативну позицію, яка відкрито декларується як у середовищі професійних політиків, так і в суспільстві загалом. Відповідно й перспективи членства України в Європейському Союзі Франція розглядає виключно у довгостроковій перспективі, а на сучасному етапі відстоює ідею продовження політики сусідства у більш тісному форматі. Пояснюючи таку позицію Парижа, аналітики беруть до уваги чотири важливі фактори: історичну спадщину, «легітимний інтерес», антиамериканізм і фінансовий чинник [2].

Історично ключовим партнером Франції в східноєвропейському регіоні є Росія, яку Париж трактує як важливий центр впливу сучасного багатопольного світу. Інші ж держави, утворені в межах пострадянського простору, французи сприймають як такі, що є у сфері впливу Росії. Відповідно, у спілкуванні з Україною впродовж тривалого часу відчувалася певна пасивність, на противагу динамічному розвитку французько-російських

міждержавних відносин. Не безпідставно аналітики Інституту світової політики зарахували Францію до країн, що їх умовно називають «Russia's understanders» («ті, що розуміють Росію»), підкреслюючи тим самими її неоднозначне ставлення до російсько-українського конфлікту [2].

Фактор «легітимного інтересу» визначається географічним положенням Росії та Франції, що не передбачає суперництва за вплив на країни східноєвропейського регіону. По-перше, геополітичні інтереси Франції традиційно фокусуються на Південну Європу, країни Магрибу, Африку та Близький Схід. По-друге, французи не вбачали жодної загрози з боку Російської Федерації своїм державним інтересам чи національній безпеці. З позиції загалом, Франція почувається достатньо захищеною державою, позаяк, має ядерну зброю і заморські території з потужними військовими базами (ОАЕ, Центральноафриканська республіка, Сенегал, Чад, Кот-д'Івуар тощо). По-третє, Москві впродовж двох останніх десятиліть вдалося не тільки переконати Париж у своєму величезному впливі на колишні республіки Радянського Союзу, а й сформуванню уявлення про існування «легітимних російських інтересів» у цьому регіоні. Отож, навіть анексія Криму отримала у французькому суспільстві мовчазне схвалення, адже там, на їхню думку, завжди мешкали росіяни. Натомість факт, що кримчани були громадянами України, залишився поза суспільною увагою [2]. Наслідком такого розуміння суті російсько-українського конфлікту, наприклад, стало те, що два авторитетні французькі видавництва «Rocher» і «Lagousse» на політичних картах світу до території Росії включили й Крим, що викликало відповідну реакцію Києва та всієї української спільноти.

Поширеною у французькому суспільстві є ідея антиамериканізму, яку активно розвивають та підтримують ліві сили Франції та новіші ультраправі партії, наприклад, «Північна ліга» чи «Національний фронт». Французький антиамериканізм визначає своєю метою позбутися однополярності, тобто впливу США, та покінчити з міжнародним хаосом, який начебто створила Америка [2]. Тому навіть попри санкції, Кремль все ж таки вдало використовує амбіції невдоволених французьких політиків, їхні антиамериканські комплекси для реалізації російських геополітичних інтересів. Логічно, що французи легко сприймають проросійські настрої щодо українського Євромайдану, який начебто був організований американцями з метою посилення свого впливу на європейський континент. Що більшатиме популярність ультраправих сил у Франції, то меншою ставатиме підтримка України, зокрема й у врегулюванні конфлікту на сході та повернення анексованого Криму, а також перспектив європейської інтеграції загалом.

Фінансовий чинник є не менш важливим у виробленні пріоритетів зовнішньої політики Франції, яка однозначно потерпає від санкцій, запроваджених щодо Росії. До 2014 р. РФ входила до десятки найбільших зовнішньоторгових партнерів Франції. Натомість Франція є 12-м за величиною інвестором в російську економіку, а за торговельними зв'язками та інвестиціями посідає 8-ме місце серед усіх країн, які експортують у Росію, і 3-тє – серед європейських (після Німеччини та Італії). Її частка на російському

ринку становить 3,8 %, тоді як на Російську Федерацію припадає 1,57 % французького ринку. Після введення санкцій товарообіг між двома країнами за перші вісім місяців 2015 р. скоротився на 42 %, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, експорт Франції у РФ знизився майже на 50 %, а імпорт з РФ – на 31,7 % [8].

Розглядаючи фінансовий чинник, який визначає позицію Франції у зовнішній політиці, слід взяти до уваги ще два факти, які пов'язані з інтеграцією України в європейський економічний простір. По-перше, входження України до ЄС однозначно буде доволі затратним для бюджету євроспівки, головню Франції та Німеччини, які й без того вже відчули економічні втрати внаслідок кризи в Греції. Маючи невдалий досвід, європейці часто зіставляють економічні проблеми України та Греції, вказуючи на поспішність приєднання останньої до зони євро, махінації грецької влади з метою досягнути відповідності загальноєвропейським нормативам, недостатню конкурентоспроможність грецької економіки, протилежність «західної» та «південної» ментальностей тощо. По-друге, окремі галузі української економіки (наприклад, авіаційно-космічна, агропромислова) можуть створити природну конкуренцію французьким виробникам [7]. Отож з позиції економічного прогресу Франції вигідніше підтримувати і розвивати відносини з Росією, аніж з Україною.

У контексті зазначеного актуалізується питання співвідношення чинників, які формують сучасний контекст зовнішньої політики Франції з такими її традиційними рисами, як захист концептуальних основ демократії, базових прав людини, суверенних народів і міжнародного права. Так, українська дослідниця О. Мітрофанова зазначає про кризу цінностей французького суспільства, що яскраво проявилася на фоні російсько-українського протистояння, коли прихильність до демократичних цінностей нині співіснує з потужним світом бізнес-інтересів та прагненням до надприбутків. Відтак, не варто розраховувати на радикальні зміни французької політики щодо України у короткотерміновій перспективі [4]. Наймовірніше, розвиток французо-українських міждержавних взаємин і надалі буде поступатися на користь російських інтересів, а Москва залишатиметься пріоритетом французької зовнішньої політики.

Політика Франції щодо врегулювання російсько-українського конфлікту так чи так буде визначатися крізь призму загального уявлення про Україну, її цінності, культуру та економічні можливості. Тому пріоритетним завданням для Києва є посилення «м'якої» присутності у Франції (через культуру, економіку, спорт тощо), що може стати предметом подальшого наукового дослідження. У реалізації м'якої сили слід активно, використовуючи всі можливі комунікації, демонструвати реальний поступ на шляху до реформування політичної та економічної систем України. Ефективними механізмами активізації співпраці Києва з Парижем можуть слугувати спільна реалізація низки реформ в Україні із залученням французьких фахівців у таких важливих сферах: модернізація армії, боротьба з корупцією, реформа судової системи тощо. Не менш важливим механізмом є пропозиція нових проектів в

інвестиційній, гуманітарній та інших сферах, які будуть привабливими для французьких партнерів. У політичному й цивілізаційному сенсі українці й надалі повинні демонструвати свою відданість європейським демократичним цінностям, що однозначно формуватиме розуміння близькості між українським і французьким народами в історично-ментальному полі. У багатьох випадках позиція французів зумовлена тим, що вони мало знають про Україну або отримують інформацію з російських пропагандистських джерел. Тому активізація інформаційної присутності України повинна спрямовуватись на донесення до французької аудиторії розуміння того, що російсько-український конфлікт повинен бути розв'язаний так, аби відновити регуляторну функцію міжнародного права та дію міжнародних гарантій, уникнути зростання воєнної небезпеки не лише для України, але й для Європи загалом.

Література

1. Войтко Я. Повернення Саркозі. Нова загроза для України [Електронний ресурс] / Я. Войтко. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/03/31/7032445/>
2. Літра О. Італія, Іспанія та Франція: вибір між Путіним та європейською єдністю [Електронний ресурс] / О.Літра. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/01/22/7029912/>
3. Майданюк В. Український контекст терактів у Франції [Електронний ресурс] / В. Майданюк. – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/ukrainskyu_kontekst_teraktiv_u_frantsii_198543.html
4. Мітрованова О. Українська дилема та французькі цінності [Електронний ресурс] / О. Мітрованова. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com.ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti/>
5. Паралельна дипломатія Ніколя Саркозі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/150053>
6. Рахманін С. Морельські тези [Електронний ресурс] / С. Рахманін. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/morelski-tezi-.html>
7. Савін С. Стан та перспективи розвитку відносин України та Франції [Електронний ресурс] / С. Савін. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/295/>
8. Силіна Т. Франція. Cherchez la Russie [Електронний ресурс] / Т. Силіна. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/international/franciya-cherchez-la-russie-.html>
9. Сушенко Р. Зовнішня політика Франція: нові пріоритети, старі підходи [Електронний ресурс] / Р. Сушенко. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1878261-zovnishnya_politika_frantsiii_novi_prioriteti_stari_pid_hodi_2089052.html
10. Україна в опитуваннях світу: підтримка поляків, лояльність німців та прихильність чехів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/123081>
11. Франція-Росія: балансування на межі політичних та економічних інтересів і міжнародні зобов'язання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/f-r/>

12. Фурке Ж. 67% французів проти вступу України в ЄС [Електронний ресурс] / Ж. Фурке. – Режим доступу: http://business-tv.com.ua/news/67_frantsuziv_proti_vstupu_ukraini_v_es-163.html